

Oponentní posudek na habilitační práci

Název: Volnočasové aktivity středoškolské mládeže v kontextu motivačních faktorů a potřeb

Autorka: Mgr. Livia Nemcová, Ph.D.

VŠ: Univerzita Mateje Bela v Banskej Bystrici, Pedagogická fakulta

Počet stran: 184

Rok: 2021

1) Zhodnocení významu a originality řešené problematiky

Autorka předložila habilitační práci vážící se k tématu využívání volného času středoškolské mládeže. Téma považuji za aktuální s ohledem na rozšiřující se průmysl 4.0 a sním narůstající časový potenciál volného času dětí, dospělých i seniorů, edukativní možnosti (neformální a informální vzdělávání) a neméně důležitou sociálně preventivní funkci. Zaměření práce na středoškolskou mládež je relevantní právě s ohledem na její generační roli, kterou ve společnosti v následujících padesáti letech sehraje. Znat zájmy a potřeby miléniové generace, která se narodila do již demokratického zřízení, relativního ekonomického blahobytu a pro kterou jsou již moderní technologie přirozenou součástí jejich každodenního života, je klíčové s ohledem na rozvoj společnosti a edukační soustavy dané země.

Cíle práce jsou vymezeny hned v úvodní části na straně 15: „Cílem předkládané habilitační práce bylo sumarizovat dostupné poznatky a informace a na jejich základě analyzovat problematiku volného času dospívající mládeže v kontextu současné společnosti s oporou o empirické výzkumy mezinárodní a národní úrovně. (...) Ve výzkumné části jsme se zaměřili na výzkum volnočasových aktivit, výzkum motivace k volnočasovým aktivitám a objasnění potřeb středoškolské mládeže.“

Autorka se opírá o vlastní výzkumné šetření (smíšený výzkumný design), které začleňuje do širšího mezinárodního i národního kontextu. S ohledem na uvedené považuji téma habilitační práce za relevantní, aktuální, důležité pro rozvoj pedagogiky i pedagogiky volného času. Sesbíraná data jsou aktuální, přestože do jisté míry zkreslená pandemií COVID-19, která na jaře roku 2020, v době kdy započal výzkum autorky, zasáhla celý svět.

2) Formální zhodnocení práce

Habilitační práce je zpracována v souladu s obvyklými formálními náležitostmi, které jsou na podobné typy práce kladeny. Autorka vytvořila přehlednou strukturu s využitím desetinného třídění, pracuje se všemi citovanými zdroji korektně (celkem 256), provádí nás vlastním slovem, k vybraným konceptům je kritická, v závěrečné části prokázala schopnost vést diskusi (na 33 stranách) v rámci které konfrontuje výsledky svého bádání s uvedenými výzkumy a teoretickými zdroji. Práce je zpracována dle struktury IMRAD (Introduction, Methods, Results, Analysis, Discussion), která se stala obvyklou mezinárodní platformou pro vědecké texty. Práce má celkem 184 stran a relevantní přílohy, zejména dotazník vlastní konstrukce, adaptovaný dotazník zjišťující motivaci k volnočasovým aktivitám a podklady pro realizaci ohniskových skupin. Přehledné a vhodně doplňující textové části jsou i

tabulky (celkem 38), které prezentují výsledky zejména statistických analýz. Habilitační práce splňuje všechny potřebné formální náležitosti.

3) Hodnocení teoretické části

Teoretická část je zpracována na 72 stranách a autorka se v ní zaměřuje na objasnění funkcí volného času, charakteristiku adolescentů (středoškoláků), pozornost věnuje též demografii středoškolské populace na Slovensku a rozpracovává tzv. determinující činitele, které mají vliv na trávení volného času středoškolské mládeže. V závěru teoretické části najdeme popis výzkumného problému a souhrn výzkumných otázek, které tvoří logický prolog k metodologické (výzkumné části). Přestože součástí teoretické části není přehledová studie, která by systematicky zmapovala výchozí stav poznání z domácí i zahraniční perspektivy, nacházíme v textu řadu odkazů na domácí i mezinárodní studie. Ty jsou rozprostřeny k jednotlivým tématům (například funkcím volného času) a sytí tak teorii relevantními empirickými daty. Teoretická část je zpracována poctivě a detailně, autorka se opírá o relevantní domácí, české i zahraniční zdroje. Závěry a interpretace jsou vyvozovány prostřednictvím dat. Autorka prokázala schopnost kriticky pracovat s relevantními zdroji a poznatky komparovat v interdisciplinární perspektivě.

4) Hodnocení výzkumné části

Přestože autorka pro svůj výzkum zvolila smíšený design, je zřejmé, že klíčový je kvantitativní přístup opírající se o dvě dotazníková šetření. První dotazník byl zaměřen na zjišťování spektra volnočasových zájmů středoškolské mládeže a jejich četnost, druhý byl přeložen a autorkou adaptován a zjišťoval motivaci respondentů k zájmovým aktivitám. Oba dva nástroje, respektive jejich položky, byly podrobeny faktorové analýze, byly identifikovány dimenze, které byly následně uváděny do relací s grupovacími proměnnými (pohlaví, věk, místo bydliště apod.). Ve vlastní interpretaci dat převažoval relační přístup, který přinesl nové souvislosti, ale potvrdil i výchozí předpoklady, např. o vztahu typu střední školy a zájmy zaměřenými na sport apod.

Ambicí autorky bylo realizovat reprezentativní výzkumné šetření. Tomuto záměru odpovídá i název habilitační práce, ale okolnosti pandemie tomuto záměru zabránily a to jak v rozsahu výzkumného souboru tak i co do reprezentativnosti v zastoupení jednotlivých regionů na Slovensku. Výzkumný soubor tak obsahoval necelých 500 respondentů převážně z Banskobystrického regionu. Menší zastoupení měl také soubor v podílu respondentů z gymnázia. Tato výhrada je kompenzována precizností, přehledností, strukturovaností výzkumné části a detailním popisem celého výzkumného procesu. Oceňuji použité dotazníku vlastní konstrukce a prosím o vysvětlení, jakým způsobem vznikaly jednotlivé položky? Obecně platí, že se můžeme dozvědět jen to, na co se umíme zeptat. Jaký koncept nebo teorie stojí za spektrem dvaceti typů aktivit, na kterých jste se v dotazníkovém šetření ptala?

Cílem kvalitativního šetření byl screening potřeb středoškolské mládeže a detekce případných rizik, které jsou s trávením volného času spojeny. Autorka využila ohniskových skupin pro sběr dat. I zde narážela na komplikace osobního setkání a výběr vhodných respondentů. Kvalitativní data byla analyzována prostřednictvím otevřeného kódování a výstupem byly kategorie, které v omezené míře mohly vypovídat o kvalitě potřeb a případných rizicích. Autorka si je těchto slabin vědoma a reflektuje je v rozsáhlé diskusi.

Badatelka zvolila relevantní výzkumnou strategii, oceňuji hluboký vhled do kvantitativní analýzy dat, jistou rezervu spatřuji v relevanci výzkumného souboru jak v kvalitativní tak v kvantitativní části. Získané poznatky považuji za zajímavé a obohacující oblast pedagogiky volného času a pedagogiky.

5) Otázky pro habilitantku

Z výzkumu je patrné, že aktivněji tráví svůj volný čas respondenti a respondentky gymnázií. Jak můžeme tento poznatek využít v praxi, jinými slovy, jaké možnosti (v pedagogické praxi) vidíte v aktivizaci zejména učňovské mládeže? Máte relevantní data i pro jiné regiony Slovenska, které mohou být zasaženy strukturální nerovností apod.?

6) Závěr

Habilitační práci považuji celkově za zdařilou, splňuje všechny předpoklady, které jsou kladeny na kvalifikační práce. Autorka prokázala schopnost vědecky uvažovat, kvalifikovaně pracovat s odbornými zdroji i zvolenými výzkumnými nástroji, prokázala hluboký vhled též do statistické analýzy dat. Habilitační práci doporučuji k obhajobě a po její úspěšné obhajobě doporučuji habilitantce udělit vědecko-pedagogický titul docentka v oboru pedagogika.

V Brně dne 31. 5. 2021

Jiří Němec

Digitally signed by
doc. PhDr. Jiří Němec, Ph.D.
Masarykova univerzita